

Шуневич С.С.

студент спеціальності 8.03050801 «Фінанси і кредит»
факультету економіки та підприємництва ВНЗ «Університет
економіки та права «КРОК», м. Київ
Науковий керівник к.е.н. доцент Гофман М. О.

ТЕОРІЇ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ

Виникнення монополій наприкінці XIX ст. спричиняють суттєві зміни в функціонуванні ринкової економіки. З одного боку, повне саморегулювання ринкової економіки вже не могло забезпечити безперешкодний розвиток неймовірно потужних продуктивних сил. Необхідне було втручання держави. З іншого боку, розвиток виробництва вимагав підвищення якості робочої сили, транспортні і силові функції якої все більше відходили на другий план поступаючись інтелектуальній складовій. Це, у свою чергу, вимагало переорієнтації виробництва переважно на людину. Нарешті, існували й країни соціалізму, які економічно програвали капіталістичній системі, але мали, безсумнівно, великі гуманістичні цілі й орієнтували все виробництво (принаймні, у бажанні) на задоволення потреб людини й на її всебічний розвиток. Усе це разом привело до формування тієї моделі суспільного відтворення, яка пізніше отримала назву соціально-орієнтованої [4 с.95].

Поняття “Державне регулювання економіки” означає - цілеспрямований та активний вплив державних та наддержавних органів управління на функціонування та розвиток цілісної економічної системи (а отже, на її розширене відтворення) шляхом використання економічних законів і вирішення економічних суперечностей за допомогою певної сукупності форм та методів.

Сутність державного регулювання економіки комплексно розкривають його основні функції, які є, з одного боку, логічним продовженням функцій держави, їх конкретизацією, а з іншого - зумовлені неспроможністю ринкового механізму саморегулювання та монополістичної плановірності забезпечити стабільний розвиток економічної системи.[3 с.125]

В основі державного регулювання економіки лежать різні економічні теорії, які були розроблені на основі практики господарювання починаючи з XVII ст. Можна систематизувати кілька етапів розвитку теорії регулювання економіки: класична теорія, монетаризма теорія, кейнсіанська теорія.

У світовій практиці склалися три основних підходи до питання про роль держави в регулюванні економіки: перший, заснований на концепції невтручання держави в економічні процеси, другий, обмежує роль держави в управлінні економікою, при цьому ступінь втручання держави в економіку залежить від рівня її розвитку та конкретних економічних умов; третій підхід передбачає активне втручання держави в розробку й реалізацію економічної політики.[2 с.146]

Класична теорія невтручання в економіку була започаткована XVII ст. Економісти класичної школи вибудували велику теоретичну споруду, в основі якої лежало поняття ринкової економіки як системи, що саморегулюється через механізм цін. Коливання ринкових цін автоматично встановлює рівновагу в економіці. Тому державне регулювання економіки вони вважали зайвим.

Часті і глибокі економічні кризи, безробіття породили марксистську теорію регулювання. Ця теорія обґрунтовувала необхідність знищення приватної власності, конкуренції, переконувала в доцільності впливу держави на соціально-економічні процеси з допомогою плану. "Тільки там, де виробництво знаходиться під контролем суспільства, задовольняються його потреби", - писав К. Маркс.[1 с.246]

Кейнсіанство обґрунтовує об'єктивну необхідність і практичне значення державного регулювання економіки. Заслугою Кейнса є те, що він, виступивши проти традиційної класичної теорії, обґрунтував об'єктивну необхідність і роль державного регулювання ринкової економіки, з'ясував основні засоби та інструменти державного впливу: стимулювання сукупного попиту шляхом заохочення інвестиційної діяльності, а значить, зменшення ціни кредиту, розширення державних закупок; підвищення рівня зайнятості як фактора зростання доходів населення; проведення раціональної фіскальної політики тощо.

Теорія раціональних очікувань розглядає реакцію учасників економічної діяльності на зміни кон'юнктури і на заходи економічної політики. На противагу адаптивним, раціональні очікування зорієнтовані більше на майбутнє, ніж на минуле. Економічні суб'єкти не схильні пасивно очікувати змін економічного курсу. Спираючись на широку інформацію, вони передбачають імовірні наслідки грошово-кредитної та фінансово-бюджетної політики, приймають раціональні рішення, здатні врівноважити дії державних структур.[3 с. 184]

На відміну від кейнсіанців, які вважають, що для сучасного капіталізму характерним є внутрішня нестабільність, монетаристи дотримуються думки, що ринкова система є достатньо стійкою і здатна самостійно відновлювати економічну стабільність. Тому вони відкидають кейнсіанську ідею про необхідність державного втручання в економіку і відстоюють принципи вільної конкуренції.

Згідно з монетаристською теорією, головну роль у регулюванні економіки виконує грошово-кредитна, а не фіскальна політика. При цьому основним інструментом регулювання економіки є гроші. Збільшуючи або зменшуючи грошову масу, держава може здійснювати регулювальний вплив на економічну активність.

Дотримуючись положення про стабільність швидкості обертання грошей і передбачуваний характер залежності між грошовою масою і номінальним ВВП, монетаристи роблять висновок: стабільний розвиток економіки можна забезпечити за умов стабільного збільшення грошової маси. З цією метою Фрідмен запропонував на законодавчій основі встановити спеціальне монетарне правило, згідно з яким грошова маса має збільшуватися щорічно тими самими темпами, що й щорічний темп зростання реального ВВП. Наведений механізм, згідно з кейнсіанською теорією, має місце тоді, коли економіка працює в умовах неповної зайнятості. В цьому випадку зміни в інвестиціях впливають на номінальний ВВП переважно через зміну фізичних обсягів виробництва, що спрямовує економіку до стану повної зайнятості.

На основі вищенаведеного можна зробити висновок, що на сьогодні не можливо притримуватись певної теорії державного регулювання економіки, оскільки помилково ділити ролі наприклад між фіскальними засобами та грошима. Де в

одному випадку головну роль відіграють фінансові засоби, а другорядну - гроші, та навпаки. Світова практика засвідчує, що лише раціональне поєднання фінансової та грошово-кредитної політики в результаті досягає найбільшого ефекту для держави. Всі теорії державного регулювання економіки вони лише доповнюють одна одну, висвітлюють як функціонує економіка як складного механізму в цілому. Проблема ролі та місця держави завжди знаходилась та буде знаходитись в центрі уваги економічної теорії. Погляди різних представників на використання механізмів державного регулювання є головним моментом, який розподіляє представників різних шкіл та напрямків.

Список використаних джерел

1. Державне регулювання економіки: Навчальний посібник. / Г.М. Калетник - К.: Хай-Тек Прес, 2011. - 428 с.
2. Державне регулювання економіки: Підручник. / В. М.Гриньова, М. М. Новікова - К.: Знання, 2008. - 398 с.
3. Економічна теорія: Підручник. / С.-В.Мочерний - К.: Видавничий центр Академія, 2004. - 856 с.
4. Політична економія. Підручник. / А. І. Щетинін - К.: Центр учбової літератури, 2011. - 480 с.
5. Теорія макроекономіки: Навч. посібник / М. І. Небава. – К.: Слово, 2003. – 536 с.

Щудляк Оксана Михайлівна,

студентка спеціальності 8.03060101 “Менеджмент організацій і адміністрування (за видами економічної діяльності)” економічного факультету Подільського державного аграрно-технічного університету, м. Кам’янець-Подільський
Науковий керівник: к.е.н., доцент Покотильська Н.В.

ПРОЦЕС УПРАВЛІННЯ ВИРОБНИЦТВОМ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЙОГО ЗДІЙСНЕННЯ

У системі управління виробництвом основним і провідним її «елементом» є процеси управління. Процес управління в порівнянні з іншими елементами (категоріями) системи управління значною мірою залежить від людського фактору, що перешкоджає її формалізації. Як всяке реальне функціонування, процес управління найбільш повно і розгорнуто характеризує систему управління в цілому. У той же час він є найбільш складним для аналізу. Процес управління: визначається характером розв’язуваних завдань; має специфічні властивості; може бути класифікований на основі окремих операцій залежно від конкретних умов.

Термін “процес управління” характеризується як перебіг якогось явища, послідовної зміни станів, етапів, стадій розвитку й сукупності послідовних дій для досягнення результату [2].

Процес управління посідає у системі управління особливе місце. Якщо механізм управління характеризує основоположні, фундаментальні категорії системи управління, то процес управління – реальне життя системи.

У процесі управління діють і взаємодіють елементи системи управління, тому він означає постійне виникнення якісно нових ознак у системі управління. Процес управління, порівняно з іншими категоріями системи управління, має більш творчий характер. Тут більше суб’єктивізму, важче знайти суворі правила та принципи, а характер конкретної ситуації набуває дуже великого значення.

Процес управління – це діяльність об’єднаних у певну структуру суб’єктів та об’єктів управління, спрямована на досягнення поставлених цілей управління шляхом реалізації певних функцій та застосування відповідних методів та принципів управління [1].

Під процесом управління розуміється упорядкована сукупність тривко взаємопов’язаних елементів, що забезпечують функціонування і розвиток організації як єдиного цілого.

Процес управління визначається також як форма розподілу і кооперації управлінської діяльності, в рамках якої здійснюється процес управління по відповідних функціях, направлених на рішення поставлених задач і досягнення наміченої мети. З цих позицій структура управління представляється в вигляді системи оптимального розподілу функціональних обов’язків, прав і відповідальності, порядку і форм взаємодії між її складовими органами, що входять в управління і працюючими в них людьми.

Ключовими поняттями процесу управління є елементи, зв’язки (відношення), рівні і повноваження. Елементами процесу управління можуть бути як окремі робітники (керівники, фахівці, що служать), так і служби або органи апарату управління, в яких та або інша кількість фахівців, що виконують певні функціональні обов’язки. Є два напрямлення спеціалізації елементів процесу управління:

а) в залежності від складу структурних підрозділів організації вичленяються ланки структури управління, які здійснюють маркетинг, менеджмент виробництва, науково-технічного прогресу і т.п.;

б) виходячи з характеру загальних функцій, що виконуються в процесі управління, формуються органи, що займаються плануванням, що організують виробництво, працю і управління, контролюючи всі процеси в організації.

Відношення між елементами процесу управління підтримуються завдяки зв’язкам, що прийнято поділяти на горизонтальні і вертикальні. Перші носять характер погодження і є однорівневими. Другі - це відношення підпорядкування. Необхідність в них виникає при ієрархічності побудови системи управління, та є за наявності різноманітних рівнів управління, на кожному з яких переслідується своя мета [3, с. 41].

Організація процесу управління - це всебічне його впорядкування, яке визначає чіткість, послідовність і припустимі границі його здійснення. Інакше кажучи, це доцільна побудова процесу управління в часі і просторі відповідно до потреб узгодженої спільної праці у соціально-економічній системі із завданнями підвищення ефективності управління виробництвом [2].

Організація процесу управління включає встановлення: необхідної послідовності виконання різних його циклів, етапів, стадій і операцій, а також можливої і необхідної в певних умовах паралельності виконання різних робіт; часових меж